

orijinal nüsha olacaktır. İnsanlar çoktan ölmüş olsalar bile arkalarından bıraktıkları böylesi kalıcı eserler onların sevap hânelerini devamlı açık ve işlenir kılacak, onlar için âdetâ amelî cârî (işlerliği devamlı olan sevaplı iş) olacaktır. “Bir hayra delâlet eden, onu yapan gibi (sevap kazanan) olur” hadisi güzel bir müjdedir. “Bir kimsenin hayatını yazan onu sanki yaşatmış olur” duyguları altında Prof. Dr. Kemal Yavuz'un bu gayretini bilhassa anmak yerinde olacaktır.

Bu vesîle ile eserin baskısıyla ilgili bir hususa dikkat çekmek istiyorum. Eserin sayfa cedvelleri dışında bulunan ve sonradan el ile yazıldığı anlaşılan yaprak numaraları kısmen korunurken, pek çok yaprağın tepesine sonradan numaralar atılmıştır; atlanmış sayfalar da bulunmaktadır. El yazısı numaralar cedvel dışında olduğuna göre, bunların tamamı iptal edilerek tek düze ve muteselsil numara verilmesi isabetli olurdu. Aslında el yazısı bu numaralar daha sonra ya bir okuyucu veya kutüphane elemanı tarafından verilmiştir. Dört ciltlik baskıda ise asıl metni varak numaralarından takip etme imkânı ise hiç bulunmamaktadır. Her iki baskıda da geçerli olacak ve bundan sonraki Garib-nâme çalışmalarında esas alınacak numaralamanın yapılmaması bir eksiklik olarak kalmıştır.

Bilindiği üzere eski bir gelenek olarak, çok okunan Kur'ân-ı Kerîm gibi kitapların yanı sıra ilmî eserler için de nohudî renkte kâğıt kullanılmıştır. Göz sağlığı bakımından da büyük önem arz eden bu konuda Türk Dil Kurumu, özgün baskı için yaptığı fedakârlığı diğer baskı için de gösterebilirdi ve bu fedkârlığa değerdî.

Prof. Dr. Abdülkerim ABDULKADİROĞLU

Nurettin Demir, Fikret Turan, *Scholarly Depth and Accuracy A Festschrift to Lars Johanson - Lars Johanson Armağanı*, Grafiker Yayıncılık, Ankara 2002, 416 s.

Türkoloji sahasının önemli bilim adamlarından Prof. Dr. Lars Johanson'a ilk armağan altmışıncı doğum yıldönümü olan 8 Mart 1996'da meslektaşları tarafından hazırlanıp yayımlanmıştı. (Tanıtma için bkz.: Fikret Turan, *Symbolae Turcologicae: Studies in Honour of Lars Johanson On his Sixtieth Birthday 8 March 1996*. Edited by Árpád Berta, Bernt Brendemoen and Claus Schönig, Swedish Research Institute in Istanbul, Transactions Vol. 6, ISSN 1100-0333, Upsala, 246 sayfa, *İlmi Araştırmalar* 6, s. 361-364)

Şimdi de öğrencilerinden Nurettin Demir ve Fikret Turan'ın hazırladığı armağan kitabı elimizde. Kitapta değerli yirmi yedi makale ve Johanson'un eserlerinin tam bibliyografyası verildikten başka, hayatı ve çalışma yöntemleriyle ilgili Hocayı tanıtıcı bilgilerden oluşan bir hayat hikâyesine de yer verilmiş. Makaleler genel olarak Türk Dili ve Türk Edebiyatı ile ilgilidir ve on dördü Türkçe, yedisi Almanca, altısı da İngilizcedir.

Eser armağanın hazırlanması için yazı gönderenlere teşekkür edilen İngilizce ve olarak hazırlanmış önsozle başlar. Daha sonra yine İngilizce ve Türkçe olarak, Yazı Hayatı, Yeni Modeller, İşbirliği ve İletişime Verdiği Önem, Turkologica Serisi ve Hocalığı başlıkları altında Lars Johanson tanıtılmış.

Hayatı başlığı altında Johanson'un daha çok akademik geçmişi sunulduktan sonra Yazı Hayatı başlığı altında ilgi sahasının Genel Türkoloji olduğu belirtilerek, Türkçenin tarihi ve günümüzdeki kolları, transkripsiyon metinleri, Türkiye Türkçesi sesbilgisi, biçimbilgisi, sözdizimi, ağızlar, Altaüstük, dilbilim, Türk Edebiyatı alanlarında kitap, makale, genel değerlendirme, tanıtma-eleştiri türlerinde yayımlarının olduğu ve ansiklopedilere

maddeler yazdığı anlatılmış. Yeni modeller başlığı altında ise Johanson'a ait Türkçe malzeme kullanılarak başka diller için de kullanılabilir *aspekt-zaman ekleri ve dil ilişkileri* modellerinden bahsedilmiş. Daha sonra Johanson'un Türkoloji ile ilgilenenler arasındaki işbirliğini artırmak maksadıyla TULİP (Turkic Linguistic Post) ve Turkic Languages dergilerini çıkardığı belirtilerek Johanson'un sorumluluğunda Harrassowitz Yayınevi tarafından yayımlanan Turkologica serisiyle Türk diliyle ilgili elliden fazla kitabın yayımlandığı belirtilmiştir.

Eserde makaleler yazarın soyadı sırasına göre, konu tasnifi gözetilmeden yer almış.

İlk makale Ahmet Aydemir'in "Altay-Tuvacasında Niteleme Yan Cümleleri" başlıklı makalesidir. Aydemir yazısında Altay Tuvacasında niteleme yan cümlelerini şekil bilgisi, söz dizimi ve işlev açısından incelemektedir. Yazar, "niteleme yan cümleleri" terimi ile yazısında bir temel parçanın ("Basissegment"), söz dizimi açısından bağlı bulunduğu bir isim unsurunun sıfatı olarak kullanılan çekim eki almamış bir fiil biçimini kasteder. Bu tür niteleme yan cümleleri Tuvacada *-Gan, -(V)r* gibi, Türkolojide sıfat fiil ekleri olarak bilinen biçimlerle kurulurlar. Yazıya konu olan Altay Tuvacası Moğolistan'ın batı ucunda *Cengel-sum* bölgesinde konuşulur. Yazıya konu oluşturan malzeme Erika Taube tarafından yapılan folklor amaçlı derlemlerle elde edilmiştir.

Yeni Türk Edebiyatı alanıyla ilgili olarak Şerife Baş imzasını taşıyan "Sultan Hamit Duşerken Romanında Tarihî Malzemenin Kullanılışı" isimli makalede, N. Sırrı Özik'in romanındaki kahramanlarda zamanın siyasî otoritenin değişmesiyle bağlantılı olarak ortaya çıkan değişimler ele alınmış.

Nesrin Bayraktar, sözdizimi konusu içinde önemli yer tutan sıfat tamlamasının yapıyla ilgili yazmış: "*Asıl Sayı Sıfatları ve Sıfat Tamlamalarında Çokluk Eki Uyumsuzluğu*" adlı makalesinde, asıl sayı sıfatlarıyla kurulan sıfat tamlamalarında isim unsurunun çokluk eki almaması kuralına aykırı kullanımların olduğunu belirterek, *-lar* çokluk ekinin fonksiyonu üzerinde durmuş.

Hendrick Boeschoten, "*Why is Yapmak Replacing Etmek*" isimli makalesinde tarihî metinlerdeki kullanımlarından da örnekler vererek *yap-* yardımcı fiilinin *et-* yardımcı fiiline tercih edilmesinin sebepleri üzerinde durmaktadır. Kelimelerin kullanım sürecinde nasıl yer değiştirdiklerini ve kullanım çeşitliliği kazandıklarını izlemek için önemli bir örnek

Christiane Bulut "*Türkische Dialekte Der Übergangsgebiete Mit Evliya Çelebi*" isimli makalesinde Mainz Üniversitesi'nde L. Johanson tarafından hayata geçirilen proje çerçevesinde Güneydoğu Anadolu ve Batı İran'da geçiş bölgelerindeki Türkçeyi temsil eden Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ndeki örnekleri leksik ve morfolojik açıdan incelemek suretiyle ortaya koymaya çalışır.

"*Kıbrıs Ağızları Üzerine*" isimli makalede Nurettin Demir Kıbrıs ağzlarını sesbilgisinden sözdizimine kadar, öteki ağızlardan ayıran özellikleri inceleyerek, bu ağzların Türkçenin ayrı bir ağız grubu olarak ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Musa Duman da "*Problems On The Relationships Between Spelling and Pronunciation in Modern Turkish*" isimli makalesinde öncelikle Türkiye Türkçesinde yazı ve söyleyiş farklılığı üzerinde durmuş, diğer dillerden dilimize geçmiş sözcüklerin telaffuzu ve imlâsı sırasında ortaya çıkan problemleri incelemiştir. Sonuç olarak Latin alfabesinin eski alfabe (Arap) sesleri karşılayamadığını belirterek alıntı sözcüklerin yazılışının imlâ kılavuzlarında eksiksiz verilmesi gerektiğini vurgulamış.

Marcel Erdal, "*Relativisation in Krymchak*" başlıklı yazısında, Johanson'un da çokça üzerinde durduğu "dil etkileşimi-ilişkileri" konusunu işlemekte ve Kırım bölgesinde

konusulan Türkçe esaslı dillerin ilişkilerini anlatmaktadır Kırımçakların Türkçe konuşan Karantler olduklarından hareketle bu topluluğun dillerinin Kırım oğuzcasıyla mukayesesi yapılmakta. örneklerle dil özellikleri üzerinde durulmaktadır.

Halil Ersoylu, "*Su'dan Kurallı Çekimle Kullanılış Su'nuñ*" isimli makalesinde Piri Reis'in Kitâb-ı Bahriye'sinden (1730) "su" kelimesinin ilgı hali ekiyle çekimlenmiş(*su-nuñ*) 73 adet örnek vererek. kuralsız çekimin (*su-y-un*) yanında bu kurallı çekimin, Türk dilinin belirli bir zaman ve alanında kullanıldığını belirtmektedir.

"*Murathan Mungan'la Yeniden Can Bulan Aşık Hikayeleri*" adlı çalışmasında G. Gonca Gökalp- Alpaslan, M. Mungan'ın Lâl Masallar adlı kitabındaki "Azer ile Yadigar" oyküsünü susleyen halk edebiyatı motiflerini irdelemiştir

Fazıl Gökçek, "*Azerbaycan'da 1913-1914 Yıllarında Yayımlanan Şelâle Dergisi*" başlıklı makalesinde dergiyi kısaca tanıttıktan sonra, derginin Osmanlı Türkçesi'ni bütün Türklerin yazı dili olarak kabul etme misyonundan hareketle, Türk Edebiyatının dergi üzerindeki etkilerini incelemiş ve makalenin sonuna derginin bibliyografyasını eklemiştir

Mustafa Isen, "*Bir Bıblivografya Ustası Olarak Gelibolulu Mustafa Ali*" adlı makalesinde. edebiyat turu olarak biyografının tarihini anlattıktan sonra Gelibolulu M. Ali'nin uç eserinden (Künh'ül Ahbâr. Menâkıb-ı Humerverân. Hilyetü'r-ricâl) örnekler vererek, yazarı biyografi yazarlığı bakımından değerlendirmiştir

Bırsel Karakoç. "*Nogayca ve Türkiye Türkçesindeç Tümleç Yan Cümlelerinde Yuklemlleştiriciler*" başlıklı makalesinde Nogayca ve Türkiye Türkçesi'ni fiilimsilerle kurulmuş yan cümlelerde kullanılan ekfiller açısından değerlendirir ve tümleç yan cümlelerinde Nogayca'da *Eken, ekenlik, bolyan, bolyan eken* gibi biçimlerin kullanılmasına karşılık Türkiye Türkçesi'nde işlev olarak sadece *olduk* biçiminin kullanıldığını belirttikten sonra iki Türk dilinde tümleç yan cümlelerinde yüklemleştirici görev üstlenen fiilimsilerin işlevlerini incelemiştir.

"*Kopien Von Persischen Funktionseinheiten Im Turksprachen*" başlıklı makalede Filiz Kırıl, Kuzeybatı İran'da konuşulan Azerice, Orta İran'daki Halaçça ve Kuzeydoğu İranda konuşulan Horasan Türkçesi'nden derlenmiş malzemeleri kullanarak, *tâ, ke, der, az, be, -o, -tar, -(y)ı* gibi Farsçadan kopyalanmış işlevsel birlikler üzerinde durmaktadır.

Mark Kirchner, "*Redewiedergabe Und Sprachkontakt In Den Turksprachen*" isimli makalesinde başka birisinin konuşmasını aktarırken kullanılan teknikler üzerinde durmakta ve Türkçe bir cümlede duyulan bir şeyin aktarılmasındaki stratejilerin dil ilişkileri yoluyla önemli ölçüde değiştiğini örneklerle göstermektedir

Hanife Koncu, "*Klasik Türk Edebiyatında Geni, Gemici ve Gemiyile İlgili Unsurlar Etrafında Oluşan Anlam İlgileri*" isimli makalesinde Klasik edebiyatımızdan örnekler verilerek suretiyle deniz ve denizle ilgili unsurlardan yararlanılarak oluşturulmuş anlam ilgileri biraraya getirilmeye çalışılmıştır.

Ramazan Korkmaz, "*Romanda dramatik Aksiyonu Sağlayan Değerlerin Göruntu Sevivelere Uzerine Bazı Oneriler*" isimli makalesinde romanın temelde "Ülküdeğer" ve "Karşıdeğer" ismi verilen birbirine zıt farklı iki gücün "kişi", "kavram" ve "şimge" ile ilişkisini ortaya koymakta ve bu çalışmanın romanın yanında diğer anlatı türlerinin çözümlemesinde de kullanılabileceğini ifade etmektedir

Klasik Türk Edebiyatı sahasıyla ilgili bir diğer makale de Fatma Sabiha Kutlar imzasını taşıyan "*Muslahâtu's Şuârâ ya da Muslahât-ı Vareste*"dir. Bu makalede divân şiirinin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla Hint âlimi Siyâlkûfî Mül Vâreste-i Lâhorî tarafından yazılan Farsça sözlük tanıtılmıştır.

Astrid Menz, "Eine Türkische Grammatik Aus Dem Jahre 1730" makalesinde İstanbuldaki Alman Şarkiyat Enstitüsü Kütüphanesinde bulunan İbrahim Müteferrika Matbaası'nda 1730'da basılmış "Grammaria Turque ou methodè courte&faciles pour apprendre la langue turque" isimli kitapçığı incelemiş, Türkçenin tarihî ses düzeni açısından taşıdığı önem üzerinde durmuştur.

Irina A. Nevskaya "Evidentials, Miratives and Indirectives in Shor" başlıklı yazısında Şorcada rastlanan dilek kiplerinden evidensiyal (bilginin 'duymak, görmek ve düşünmeye dayalı' kaynağını gösteren), miratif (konuyla doğrudan ilgisi olmadığı halde beklenmez olarak aniden beliren olayı gösteren) ve indirektif (olayın doğrudan değil de üçüncü şahıs tarafından gösterilmesi 'derken, açıkçası, öyle görünüyor ki, tabii olarak, vs.' gibi çevrilebilen) ek yapıları ve fonksiyonları üzerinde durmuş, bunları örneklendirerek açıklamaya çalışmıştır.

Claus Schöning "Zur Entwicklung Und Internen Diffrenzierung Des Westoghusischen" adlı çalışmasında Oğuzca'nın gelişmesi ve kendi içerisinde farklılaşmasını tarihî arka planı da göz önünde bulundurarak, dil ölçütleri yardımıyla ortaya koymaya çalışmaktadır.

Alev Sınar da "Ferâzicizâde Mehmet Şakir'in İki Oyunu" adlı makalesinde F. Mehmet Şakir'in "Kırık Yalan Köse" ve "Yalan Tükendi" adlı oyunlarının Moliere'in "Tartuffe"yle örtüşen ve ayrılan yönlerini incelemekte, bir yandan da geleneksel Türk tiyatrosundan taşıdığı izler üzerinde durmaktadır.

"Einige Mittelosmanische Daten Zur Labialharmonie (Suffixe Der Genera Verbi Bei H. Megiser)" başlıklı makalede Heidi Stein dudak uyumunun teorik yönüne en önemli katkılardan birini sağlamış olan L. Johanson'un 1979 yılındaki 3b. grubunu oluşturan çoklukla düz ünlülere sahip olmakla birlikte önemli derecede kararsızlık gösteren çatı eklerinin Megiser'deki durumunu ele almaktadır.

Klasik Edebiyatla ilgili bir diğer makale de Vügar Sultanzade'ye ait: "Koranico-Biblical Names In Fuzuli" isimli makalesinde Fuzuli'nin *Hadikatü's Süeda'sında* geçen Kuran ve İncil'den alınmış menkıbelerin Fuzulinin şiirindeki yeri gösterilmeye çalışılmıştır.

Fikret Turan, "An Eighteenth Century Ottoman Account Of Aydın Dialect: Aydın Lügati And Its Linguistic Characteristics" isimli makalede Şerî Mehmed Efendi'nin 18.yy'da kaleme aldığı Aydın Lügatinin metin özellikleri, içerik bakımından değerlendirdikten sonra metnin transkripsiyonlu bir örneğini verilmiş. Ayrıca metnin tarihî ağız araştırmalarında taşıdığı önem üzerinde durulmuştur.

Türk Lehçeleri ile ilgili olarak, Mustafa Uğurlu "Kırgız Ve Türkiye Türkçesinde Bire Bir Kelime Eşdeğerliği" adlı makalede Cengiz Aytmatov'un "Camiyla" romanından yola çıkarak Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesi arasındaki kelimelerin ses yönünden eş değerliğini incelemiştir.

Kitabın son makalesi Emine Yılmaz'a ait: "Narspi-Çuvaşça Bir Aşk Öyküsü" Makalesinde Yılmaz, Naspi şiirinin mimarı Konstantin İvanov'un hayat hikâyesini verdikten sonra Çuvaşlar ve Çuvaş Edebiyatı hakkında bilgi vermiş, daha sonra da "Naspi" şiirini şekil, muhteva ve üslûp yönünden incelemeye tabi tutmuştur.

Kitabı hazırlayan öğrencileri, L. Johanson'a armağan çıkarmakla güzel bir kadirşinaslık örneği göstermiş oldular. Diğer taraftan, Türkoloji sahası bu vesileyle birbirinden değerli yazıların yer aldığı kaynak bir eser daha kazandı.